

(navodilne pripombe) o prepodavanju ruskega jezika inorodcem po vsjem trem vypuskam »Russkoj Rječi.«

2. Tolkovatelj (tolmač) teh slov. fraz, oborotov (govornik izpremen), kotorye vstrječajutsjavo 2. — m i 3. — m vypuskah »Russkoj Rječi.« »Tolkovatelj« je izrečno namenjen kot pripomoček »učaščih i učaščihja,« torej učitelju in učencu in ima pojasnila razporejena po berilnih kosih v učni knjigi, tako da se potrebna razlaga vsak čas lahko poišče.

Tudi knjige za pouk srbohrvaščine naj bi bile na silni način in enako praktično urejene. Na podlagi tako sestavljenih knjig bi se lahko uvedel na višji, pa tudi že na srednji stopnji splošno ta pouk. Zakaj s pomočjo pridejanega tolmaca, ki bi ne obsegal le posameznih besed in oblik, ampak bi tudi pojasnjeval cele rečenice, izreke in izreke, Slovincem manj umiljive, nahajajočin se v citankah, se bo lahko vsak učitelj sproti pripravi na pouk, tudi oni, ki se dosega ni bavil s srbohrvaščino. Tretji del (citanka II. del, kakor nasvetovana pod 3), pa naj bi imel poleg jezikovnega smotra še namen, da mladino seznani z jugoslovanskim narodom, njegovo zemljo in kulturo. Temu namenu bi pa zlasti primerne slike — kakor v ruskem delu — dobro služile.

Ko so učenci predelali I. ali celo II. del pod 2) in 3) nasvetovanih citank, bi jim brez pomisleka dali v roke hrvatske in srbske pripovedne knjige za samostojno čtivo. Pri izbiri teh knjig bi bilo v prvi vrsti gledati na to, da bi bile v resnici zanimive, ki bi se mladini takoj prikupile, dalje da bi ne bile za prvi poskus preobširne in zato utrudljive in glede jezika, da bi bile lahko umiljive, zato je kolikor mogoče brez tujk, posebno italijanizmov in turcizmov; poslednjih mrgoli zlasti po srbskih knjigah. Če se bo učenec priljubila prva, druga knjiga, bo rad segel po sledečih in končno po vsaki srbski ali hrvatski knjigi, ki mu bo dostopna. Zatorej je od izbora začetnih knjig za samostojno čtivo zavisen ves končni smoter pouka, ki je po mojem mnenju ta, da se slovenska mladina ne le usposobi, temveč tudi pridobi za čitanje srbsko-hrvatskih knjig in se na ta način seznani s kulturo naših južnih bratov.

Iz svoje izkušnje vem, da imajo učenci višjih letnikov, in ti pridejo tukaj v prvi vrsti v poštev, naravnost pred sodke proti knjigam, ki so označene z marko »za mladino«. Zakaj mladina teh let si želi primerne hrane svoji živahni domišljiji in išče vzorov med odraslimi in ne med svojimi vrstniki ali celo otroki nižje starosti in je sploh romantično razpoložena; zato ji ugajajo povesti z napevimi in zapletenimi dejanjem mnogo bolj nego opisi iz vsakdanjega otroškega življenja. Najbolj ji ugajajo knjige, ki niso pisane izključno za mladino, ampak bolj za ljudstvo, n. pr. Sreča v nesreči, Detelja, Hudo brezno, Jurij Kozjak, Križem sveta itd., in pa zbirke pravljic in pripovedk. Nad vse seveda so jim priljubljene takozvane »indijarice«, ki so pa pri nas hvala bogu, še malo zastopane in jih je odklanjati s pedagoškega stališča. Vse to bi se moralo upoštevati pri izboru srbohrvatskih knjig za samostojno čtivo. Zato bi bilo potrebno, da bi se sestavile posebne ankete, ki bi proučevale srbsko-hrvatsko mladinsko literaturo, da bi potem stavile svoje nasvete. Na vsak način pa bi bilo odsvetovati, da bi si posamezne šole kar po kakem književnem katalogu naročale knjig, katerih vsebina in vrednost jim je neznana, zakaj tudi v mladinski literaturi se dobí marsikak »šund«. — V početku naj bi si oskrbele šolske knjižnice le nekaj malo knjig; teh pa naj si nabavijo v tolikih izvodih, da bi eno in isto knjigo lahko prebralo več otrok ob enem. Tako bi bila mogoča skupna (razredna) pojasnila hrvatsko-srbskega čtiva, katera bi jim podajal učitelj samostojno, ako je za to dovolj zmožen, ali s pomočjo ročnega slovarja, s katerim bi morala vsaka šola razpolagati.

Mi Slovenci nimamo sicer nujne potrebe, da bi se zaradi občevaranja s Hrvati in Srbi učili njihovega jezika, ker se lahko brez posebne jezikovne priprave med seboj razumemo. Pouk srbohrvaščine ima bolj kulturno nego praktičen pomen. Zatorej bi Slovincem večinoma zadoščalo pasivno znanje tega jezika, namreč zmožnost za čitanje in umevanje srbskih in hrvatskih knjig.

Pač pa se pojavlja neka druga nujna praktična potreba, odkar smo združeni v Jugoslaviji, namreč znanje tiskane in pisane cirilice. Promet s Srbijo, zlasti z Beogradom kot državnim središčem postaja od časa do časa živahnejši. Slovinci, nevedč cirilice, bodisi preprost človek ali inteligent, je naravnost analfabet, če pride na Srbsko. Kako naj bere različne napise, imena ulic in firm, javne plakate, uradne legitimacije in listine ali

celo vzame kak časopis v roke, ko mu je vse z devetimi pečati zapečatenol

Iz tega se razvidi velika nujnost, da postanemo tudi glede cirilice gramotni.

Za pouk cirilice, ako je praktično uravnan, je pa sposoben vsak učitelj, tudi oni, ki je sedaj sam ne zna, ker se je lahko z učenci vred sproti priučiti. Ker izdaje bukvarja v zgoraj nasvetovani uredbi v doglednem času ni pričakovati, naj se s prihodnjim šolskim letom pouk cirilice sledeče uredi:

Priredi naj se:

1. Tabela s tiskano in pisano cirilico, vzporejeno z latinico;

2. Kake 4—6 strani tiskanega srbskega teksta, v katerem je akcent vsaki besedi označen. Interlinearno pa naj bi bilo na prvih par straneh besedilo natisnjeno tudi z latinico, da se olajšajo začetne vaje in da ima učenec lastno kontrolo o pravilnem branju cirilice.

Ko so se učenci s pomočjo tabele in interlinealnega pojasnila naučili tekst gladko čitati, bi ga po odstavkih ali berilnih kosih prepisavali in končno tudi napisavali po nareku ali iz pameti. Tako bi se naučili cirilico tudi pisati.

Tekst bi kazalo vzeti iz biblije, da bi bil po vsebini učencem že znan in da bi ga mogli primerjati s slovenskim besedilom, ker imajo Zgodbe sv. pisma kot učno knjigo pri roki. Na ta način bi se najmanj časa izgubilo s tolmačenjem srbskega besedila, določenega za vaje v branju in pisanju.

Tabelo in besedilo bi lahko natisnila kaka ljubljanska tiskarna \*). Vsak učenec bi moral imeti oboje v rokah. Stroški za ta samoučila bi bili v primeri z bukvarjem neznatni, kar je tudi upoštevati.

Te tiskovine bi tudi dobro služile samoukom, ki si žele priučiti se cirilice.

Še en predlog imam v mislih. Za prehodno dobo naj se šolam v Ljubljani, pa tudi v drugih mestih v Sloveniji in posameznim krajem na deželi, kjer je v obližju več višje organiziranih šol, pridele za pouk srbohrvaščine srbski učitelji, ki bi jim srbska vlada za par let dovolila dopust. Le-ti bi bili najboljši posredovalci srbskohrvatske kulture med Slovenci ne samo po svojem delovanju v šoli, ampak tudi s svojim družabnim nastopom kot pevci, predavatelji itd. V enak namen naj bi si izposodila Srbija slovenske učitelje. To bi bila praktična pot do zblizanja obeh kultur.

V Ljubljani, dne 3. maja 1919.

BOŽO RACIČ:

## Nekaj misli o šolski reformi.

Mnogo govore in pišejo o tej temi. Naj bo dovoljeno tudi moji malenkosti podati nekaj misli, ki se tičejo bolj gospodarskih in praktičnih strani.

Dokler se ne preustroji ves šolski sistem, naj ostane uradovanje še v stari obliki. Uvede pa se naj pol pole za večje spise, četrtinka za manjše stvari. Uradne dopisnice so v današnjih časih jako na mestu. Želeti bi pa bilo malo hitrejšega uradovanja na višjih mestih. Čakati po par mesecev na odgovor vlog, je postalo pri nas nekaj vsakdanjega. Star ostanek, velika težka coklja pa so brezdvomno krajni šolski sveti. Sicer so redki slučaj, vendar so še šolski odborniki z zvenečimi naslovi — analfabeti. Politiško-strankarski nagibi so postavili največkrat v krajni šolski svet hude nasprotnike šol. Oviral so hoté razvoje šolstva. V tem oziru bi se našlo toliko gradiva, da bi tvorilo posebno poglavje v zgodovini slovenskega šolstva v avstrijskih časih.

Kako redki so krajni šolski sveti, ki res kaj delajo! Navadno so opravljali tajniške posle učitelji sami in to zaradi nezmožnosti članov krajnega šolskega sveta, ker sicer bi bilo vsako uradovanje izključeno.

Koliko nepotrebnih pisarij in tiskovin povzročajo šolske zamude! Imamo zakon o šolski obveznosti. Čemu imamo kupe tiskovin: Opomin I. Opomin II. Svarilo itd.? Take stvari slabé moč zakona. Ljudje dobro vedo, da so dolžni pošiljati deco v šolo. Če je ne, naj jih kaznujejo! Prišlo je kar v navado, da so omene tiskovine izpolnjevali učitelji sami.

V nekaterih okrajih je šlo brez teh ostankov iz šimlovih jasli, pa je bil obisk dober; drugod so pa popisali koše tiskovin, a obisk je bil slab.

Ce je državi res na tem, da bodo državljeni izobraženi, naj jih silijo v šolo. Zakaj da je šola potrebna, ne verujejo naši ljudje še danes in ne bodo še tako hitro. Saj se ravno v zadnjem času zopet slišijo glasovi, da so občinski odborniki bolj za oštarije vneti kakor pa za šole. Pa tudi od strani šol. oblasti se za razširjenje do danes ni ukrenilo ničesar. Nadzorniki bodo

\*) To delo ima že v izvedbi Učiteljska tiskarna. — Uredn.

pa zahtevali po enorazrednicah s 150 otroki» po vojnem obisku» in brez knjig, učil in zvezkov briljantnih uspehov in očitali zvišane »mastne« plače... Popravila, snajenje, nabava učil in knjig povzročajo »dosti nevolje med učiteljstvom in to po pravici.« »Kdo se bo vraga brigal za vse to, če ni za svojo »veliko« skrb in delo tudi »primerno« plačan — si mislijo gospodje pri kr. š. svetu. Mislim, da skrbi za vzdrževanje poslopja edino najbolj vestno šol. voditelj. Takoj popravljena škoda se popravi navadno z malenkostnimi stroški. Kar mora biti, mora, in zato ni treba šele »sklepanja« kr. šol. svetov. Krajni šol. nadzornik! Kako krasen naslov za — analfabeta! Stajerski tovariši so imeli vsaj šolskega ogledol

Vsaka oblast ima poleg pravic tudi dolžnosti. Tudi kr. šol. sveti bi imeli precej dolžnosti. Praviloma bi moral zborovati vsak mesec. Imenujte mi le eno šolo v Sloveniji, kjer se to vrši! Povejte mi tudi le za en krajni šol. svet, da je dobil zaradi netočnega uradovanja — nos. Nasprotno pa dobi kaj hitro jako dolgega učitelja, ki se kaj repenci nad to »prepostavljeno« solsko oblastjo.

Imeli smo mnogi, mogoče prav vsi voditelji šol mnogo nepotrebnega dela zaradi zanikrnosti gospodov predsednikov. Lanko bi jih imenoma navedel in tiste sitnosti, ki so nam jih provzročali in vem, da bi bilo sram še danes tiste gospode, ki je njih početje molče gledala, da ne rečem naravnost odobravala. Bilo je to v starih časih. Danes imamo novo vlado. Niti en odlok še ni izšel, ki bi malo potipal obisti kr. šol. svetom, da si je njih razpust krvavo potreben. Čudnega ni to nič, zakaj dokler bodo sedeli v šolskih oblastih gospodje, ki so splezali po lestvici Kalteneggerjeve milosti do raznih dostojanstev, nimamo pričakovati modernih demokratskih izprememb pri šolstvu.

Pribijem, da se razmere, oziroma službeno razmerje med šolo in kr. šol. svetom ni niti za las izboljšalo. »Šola košta« — vpije vse, pa ne ve, da so največkrat krivi temu kr. šol. sveti. Popravila šol. poslopij kriče na vseh koncih in krajih po mojstrih. Vse pritožbe ne pomagajo nič. »Naročal se kr. šol. svetu, da se to in to popravi!« — tako se glasi odlok, in višje šolske oblasti imajo prijetno zavest, da so zadevo uredile. Novejša šole so povprečno jako slabe, ker gledajo v prvi vrsti podjetniki, da kaj zaslužijo. Ker je igral pri gradnjah bakšiš in pa banket največjo vlogo, se je pri kolavdaciji zamižalo na obe oči. Nekateri šole so v tako sramotnem razdrapanem stanju, da je škandal, vendar se preko krajne šolske oblasti ne more dalje. Za vojne se poslopja sploh niso popravljala in to največ tam, kjer so bili učitelji odsotni. Zopet nov dokaz o delanezmožnosti kr. šol. svetov. Kje so bile takrat c. kr. kr. šol. oblasti? Pehali so se vsi za križce... Če je popravilo izvršeno, če so učila in knjige došle, izdaj šol. vodstvo potrdilo, upravičeni pa naj dobe denar pri državni blaginici. Nadzornik pa naj pregleda ob priliki nadzorovanja tudi inventar in račune — pa je vsa stvar v redu.

Država naj bi skrbela sama za učila, knjige in samoučila. Bilo bi potem enotno in — poceni. Delali bi samo z nakaznicami, in potem izgine vsako sumničenje, a roke ne bi bile nikoli umazane od kakega denarja.

Ko je šlo za razne patriotske brošure in drugo tako reč, so kratkoma poslali in priložili ček — sprejeti so morale vse šole. Enako bi pošiljalo državno skladišče učil potrebna učila šolam — pa brez čeka. Kako preprosto bi bilo to! Šolske knjižnice so danes naravnost strašne. Izgledajo kakor gališke vasi, ki so jih oplenili najprej Avstrijci, nato Rusi in za njimi zopet Avstrijci. Medvojne naredbe so ukazovale »čiščenje« knjižnic. Kar je bilo proti Turkom, Nemcem in Bolgarom, je moralo vrniti! Zaloge mladinske literature niso bile ravno kako velike in razprodalo se je. Mnogo knjig je raztrganih, ostala je po večini patriotska navlaka iz avstrijskih časov. To seveda ne sodi več v knjižnice.

Učnih knjig ni dobiti in ravno tako ne zvezkov in drugih šolskih potrebščin. Tako trpi šola ne glede na medvojno škodo še danes in bo trpela še nekaj let.

Jugoslovanska knjigarna je kupila vso Hölzlovo zalogo zemljevidov. Prav je tako. Kaj pa je s knjigami bivše c. kr. dvorne zaloge knjig? Danes še ne smemo biti preveč izbirčni pri knjigah. Kar je porabnega naj se porabi. Novih knjig še dolgo ne bo, za prehodno dobo nam bo pa služilo marsikaj dobro. Vojna leta se bodo v statistiki analfabetov poznala.

Torej več praktičnega in gospodarskega duha v šolo in manj fermanov, ki dišijo po Kalteneggerju in njega vrednih časih ter protežirancih. Ne kalite veselja in ne mečite po nepotrebnem polen učiteljstvu pod noge. Hodite nam na roke, da bomo z veseljem in ljubeznijo izvrševali

svoj idealni poklic, da bo imela država kulturnih državljanov!

Čas bi že bil tudi okrajnim učiteljskim potrebam zahteva, da se snide učiteljstvo petih letih trpljenja in preziranja k novemu delu in novim smotrom. Vlada naj dajanj s k o pokaže, da ji je mar šolstvu naj odpravi vse in takoj, kar zavaruje danes napredek slovenskega šolstva.

Ce se pa to ne bo zgodilo, bomo nesli statistike, ki bodo pokazale vso sloto šolskih ran, da nam ne bi kdo očital »Dobili ste mastne plače, a sedaj delate!«

## Iz naše organizacije Skupne zadeve.

### Iz Zaveze.

S sedme vodstvene seje Zaveze (15. maja 1919.)

1. Poverjenik za uk in bogočastje kor tudi dezema viaaa za Slovenijo pridobjena zato, da se imenujeta v krajšem času nova dva visja šolska zornika za ljudske in mescanske šole vrste tega učiteljstva. Takoj po imenovanju ten se razpišejo za bive Kram nadzornika mesta okrajnih šolskih zornikov na nacin, kakor se je to že z uuo za slovenski del Stajerske.

2. Tovariš E. Gangl se je kot zastupnik Zaveze udeležil dne 30. aprila t. j. Zagrebu Zrinskih-Frankopanskega sija Ob tej priliki se je sestel z predsednikom in tajnikom Saveza hrvatskih učiteljskih društava. V tej Zvezi včlanjeno učinstvo je odobrilo naš načrt glede združenja vsega učiteljstva kraljevine Srbske skupno stanovsko organizacijo.

3. Učiteljsko Udruženje u Srbiji sporočilo Zavezi na naš svoječasi do da odobrava Unijo jugoslovanskega teljstva. Da se združijo čimprej vse teljske Zveze v Jugoslaviji v eno stanovsko organizacijo, naj pošljejo vse te organizacije svoje delegate k sestanku se vrši dne 8. junija t. j. v Belgradu. Zavezi se poveri naloga, da skliče omenjeni dan zastopnike posameznih Zvez v Belgrad. — Dne 1. maja se je šil v Ljubljani z zastopnikom srbske Udruženja učiteljem Grujico Adžemcem v Učiteljski tiskarni razgovor skupni stanovski organizaciji in o rešitvi jugoslovanskega šolstva.

4. Dne 12. maja se je vršila v m. posvetovalnici v Ljubljani manifestacija za pravico in samodolčo Slovencev, manifestacije so se udeležili zastopniki raznih korporacij in društev brez strank. Zavezo je zastopal na tem zborovanju predsednik L. Jelenc.

5. Višjemu šolskemu svetu v Ljubljani se odpošlje utemeljena spomen glede znane naredbe o uvedbi šolskih ob nedeljah in praznikih. Zaveza stoji končni razrešitvi tega vprašanja neoporeno na naslednjem stališču: a) Učiteljske nedelje vse nedelje in praznike prosti. Nadzorstvo šolske mladine pripada dnevi slejkoprej staršem ali njih zastopnikom.

6. Sprejemnemu odseku v Ljubljani se sporoči, da pozdravi organizovano teljstvo regenta Aleksandra ob priliki govega prihoda v Ljubljano po zastopnikih učiteljske Zaveze.

## Društvene vesti.

+ Savinjsko učiteljsko društvo ruje v četrtek, 12. junija, ob 3. uri dne na Gornjskem. — Dnevni red: 1. pisi. 2. Reforma našega šolstva. 3. 4. Volitev delegatov za Zavezo 5. vanje. 5. Plačevanje članarine za polletje. 6. Slučajnosti.

Učiteljsko društvo za maribor okolično zboruje v četrtek, dne 12. točno ob 10. v šoli Lajtersberk-Krč. Dela imamo polne roke — zato v na polno udeležbo. Skupni smoter skupna smer je temelj stanovske organizacije. Imenom odbora: A. Požegač, nač.

+ Učiteljsko društvo za Svetole ski okraj zboruje 12. junija 1919 ob 1. pol dne pri Sv. Trojici v Slov. gor. dečim vzporedom: 1. Zapisnik. 2. n. stanovske zadeve. 3. Poročilo o njem velikonočnem zborovanju. 4. delegacije v Celju. 5. Predavanje nadučitelja Fr. Kranjca. 6. Volitev. 7. čujnosti. — Zaradi važnosti dnevnega se pričakuje polnoštevilne udeležbe. — Jos. E. Mavrič.

+ Kozjanski učiteljski društvo zborovalo 22. pret. mes. v Podč. Ob 10. predpol dne je bila hospitacija. I. razredu tamošnje šole. Učni predračunstvo. Tov. Jerinu se navzočevali za dobro uspeho hospitacij, kateri je izborni izbral in prikrojil duševni zmožnosti elementarnih uč